

XƏZƏR DƏNİZİNİN BIOEHTİYATLARININ MÜASİR EKOLOJİ VƏZİYYƏTİ

Ənsərova A.H.

Azərbaycan Tibb Universiteti. Tibbi biologiya və genetika kafedrası. Bakı, Azərbaycan

Nəşr tarixi: Deckabr 2019

***Əlaqə üçün məlumatlar:** Az 1022, Bakı, H.Əliyev pr. 33,mənzil 39 e-mail: ansarova.aynur@mail.ru

SUMMARY CONTEMPORARY STATE OF BIOLOGICAL RESOURCES OF THE CASPIAN SEA

Ansarova A.H.

Azerbaijan Medical University. Department of Medical Biology and Genetics. Baku, Azerbaijan

Publication date: December 2019

*Contact information: Az 1022, Baku, H.Aliyev pr., 33,apartment 39; e-mail: ansarova.aynur@mail.ru

Xəzər dənizinin bioehtiyatları və ekoloji vəziyyəti barədə dövrü ədəbiyyatda müəyyən qədər məlumatlar verilmişdir. Bununla belə, Xəzərin müasir vəziyyətini və fauna-florasının yönümünü dərk etmək üçün dənizin ekoloji sabitliyinin dəyişməsi səbəblərini ümumi şəkildə olsa da izah etmək lazımdır. Yadda saxlamaq lazımdır ki, Xəzər dənizinin antropogen təsirlərə məruz qalması 75-80 ildən artıq müddətdir davam edir və getdikcə daha da kəskinləşir.

Xəzərə mənfi təsir edən amillər çoxdur. Lakin, onları əsas 2 qismə bölmək olar. Bir daha təkrar etmək lazımdır ki, Xəzərin səviyyə rejiminin tərəddüd etməsi və ümumi çirklənməsi, antropogen təsirlərin əsasını təşkil edir.

Çox təəssüflər olsun ki, Xəzərin bütün sahələri ilə müqayisədə, ən çox zərər çəkən

ərazilərdən biri də Azərbaycan sahilləridir. Sumqayıt, Bakı şəhərlərinin uzun illərdən bəri çirkabını qəbul edən sahil suları, hələ də tam bərpa olunmamışdır. Ona görə də, Azərbaycanın Xəzər hissəsində balıq sərvəti xeyli azalmışdır. Aydın olmaq üçün bir neçə dəlil göstərək:

Dərindən analizə varmadan sübut olunmuşdur ki, 1935-ci ilə nisbətən 1995-ci ildə Azərbaycanda ovlanan, tədarük edilən nəre balıqları – 40 dəfə, qara kürü istehsalı – 50-60 dəfə, qızıl balıq – 260 dəfə, pulcuqlu balıqlar – 60 dəfə azalmışdır. Təəssüflər olsun ki, son illər dənizdə sıf, şahmayı, qızıl balıq və başqa balıqlar vətəgə əhəmiyyətini itirmişlər.

Artıq çoxdan sübut edilmişdir ki, Xəzər dənizində çirklənməyən ərazi yoxdur. Hətta, sahillərdən 100 kilometrə aralı, 600-700

metr dərin olan mərkəz hissənin qruntunda neft-mazut (özü də yol verilən qatılıqdan 30-50 dəfə çoxdur) aşkar edilmişdir.

Şimali Xəzərdə neft, civə və başqa çirkləndirici maddələr, zərərsiz sayılan qatılıqdan 20,7 dəfə çoxdur. Belə dəlillər həddən artıqdır. Son 50 ildə Xəzərə 4-5 min ton neft axıdılıb, neftlə çirklənmə indi də davam edir və getdikcə daha da kəskinləşir.

Xəzər dənizində çirklənmənin təsir dairəsi genişdir. Belə ki, əsas sərvət sayılan –

balıq ehtiyatı və məhsuldarlığının azalması ilə yanaşı, bioehtiyatların da keyfiyyət baxımından dəyişməsi qeyd olunur. Pestisidlərin, detergenlərin, ağır metal duzlarının, karbohidrogenlərin və başqa zəhərli maddələrin təsirindən, mövcud olan balıqların xəstəlikləri də xeyli artmışdır. Hətta, çirklənmə o dərəcəyə çatmışdır ki, nəvə balıqlarının əzələ quruluşu pozulmuşdur. Törədici balıqların cinsi məhsulu öz keyfiyyətini itirmişdir.

У ИРОСАРКОМАНИН ДІАГНОСТИКАСІНДА МАГНІТ РЕЗОНАНС

Н
*
d

P
*
c

и
k